

การพัฒนาแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

A DEVELOPMENT OF THE MODEL FOR ENHANCING MORALS AND ETHICS IN PRIMARY SCHOOL
UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION

กาญจนา นิธิจันทร์ สุรพล พุฒคำ และกันต์ฤทัย คลังพหล
Kanchana Niteechan, Surapon Putkum, and Kanreutai Klangphahol

หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยแบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นการศึกษาสภาพปัญหาคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการภาคกลาง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการภาคกลาง จำนวน 8 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ตอนที่ 2 การสร้างและพัฒนารูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 12 คน มาสนทนากลุ่ม (Focus Group) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ตอนที่ 3 เป็นการศึกษาความเป็นไปได้ของรูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการภาคกลาง จากโรงเรียน 300 โรงเรียน โดยเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 300 คน ครู 300 คน ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างมาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการภาคกลาง จากการสัมภาษณ์พบว่า คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนที่มีปัญหามาก ได้แก่ ความมีระเบียบวินัย ความขยันหมั่นเพียร ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ การใฝ่เรียนรู้ ความอดทนอดกลั้น การมีจิตอาสาหรือการเสียสละเพื่อส่วนรวม ความกตัญญูกตเวที และความซื่อสัตย์สุจริต

2. รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย หลักสูตรแบบกิจกรรม การจัดการเรียนการสอนเชิงพฤติกรรม การจัดกิจกรรมเสริมประเภท เสริมสร้างความสัมพันธ์ การใช้ต้นแบบทางพฤติกรรม การใช้การเสริมแรงทางบวก และการ ประชาสัมพันธ์โดยใช้บุคคล

3. การศึกษาความเป็นไปได้ของรูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาระดับ ประถมศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการภาคกลาง ในภาพรวมมีความ เป็นไปได้ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 4.29 และ 0.67 ตามลำดับ

ABSTRACT

The purpose of this research was to develop the model for enhancing morals and ethics in Primary School under the Office of the Basic Education. The sample was divided into three parts. The first part was the study of the current state and problems of the morals and ethics of 8 directors and teachers who were responsible for student activation for promoting morals and ethics in Primary School under the Office of the Basic Education Commission in the Central Inspection randomized by Multi-Stage Sampling. The research instrument of this study used a deep interviewing. The second part was building and development of the model for enhancing morals and ethics in Primary School under the Office of the Basic Education Commission by the focus group discussion of 12 experts. The research instrument used in this study was the principle of research instrument construction. The third part was the study of the possible of the model for enhancing morals and ethics in Primary School under the Office of the Basic Education Commission in the Central Inspection. The sample was 300 schools including 300 directors and 300 teachers randomized by Multi-Stage Sampling.

The results of the study were as follows:

1. The problems of morals and ethics of the students in Primary School under the Office of the Basic Education Commission in the Central Inspection were the high level comprising discipline, perseverance, responsibility, desire for knowledge, patience, public consciousness/ generous hospitality, gratitude integrity and honesty.

2. The model for enhancing morals and ethics in Primary School included a activity Curriculum, behavioral Domain, joint Programs, observational learning or behavioral modeling, positive reinforcement and public relations by person.

3. A verification of the model for enhancing morals and ethics in Primary School according to the school directors and teachers in Primary School under the Office of the Basic education Commission in the Central Inspection as a whole was at a high level. Mean and standard deviation were 4.29 and 0.67 respectively.

คำสำคัญ

การพัฒนารูปแบบ รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม คุณธรรมจริยธรรม สถานศึกษาระดับประถมศึกษา

ความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันคนไทยกำลังประสบปัญหาวิกฤตค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป โดยเป็นผลกระทบมาจากการเลือนไหลทางวัฒนธรรมจากต่างชาติเข้ามาสู่ประเทศไทย ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนค่านิยมและพฤติกรรมที่เน้นวัตถุนิยมและบริโภคนิยมมากขึ้น ขาดจิตสำนึกสาธารณะ ให้ความสำคัญกับส่วนตนมากกว่าส่วนรวมทำให้คุณธรรมและจริยธรรมของคนไทยลดลงนำไปสู่ปัญหาทางสังคมต่างๆ อาทิ ปัญหาเด็กและเยาวชนปัญหาการขาดสัมพันธภาพภายในครอบครัว รวมทั้งปัญหายาเสพติดและอาชญากรรมอื่นๆ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) ปัญหาคุณธรรมจริยธรรมของเด็กไทยในปัจจุบัน นั้นมีปัจจัยแห่งเหตุและปัญหาเกิดจากการที่เด็กไทยในปัจจุบันขาดจิตสำนึกสาธารณะ ความรับผิดชอบต่อสังคม ไม่คิดทำประโยชน์เพื่อบ้านเมือง ไร้ระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์และเสียสละ และยังติดเกม ตกเป็นเหยื่อโฆษณา หนีไม่พ้นเรื่องความรุนแรง เรื่องเพศ มีแนวโน้มติดอบายมุข ยาเสพติด สื่อลามก เล่นการพนัน (ตุลย์ ณ ราชดำเนิน, 2554) นอกจากนี้ยังพบว่า ปัญหาคุณธรรมจริยธรรมเกิดจากสถาบันหลักทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญต่อการปลูกฝังศีลธรรมให้สำนึกในคุณธรรม จริยธรรม และอบรมหล่อหลอมให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชนมีความเข้มแข็งลดลง สถาบันครอบครัวที่เคยมีระบบเครือญาติในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และมีความเข้มแข็งในการอบรมสั่งสอนและปลูกฝังศีลธรรมและค่านิยมที่ดีงามให้แก่ลูกหลานเริ่มเปราะบางลง เนื่องจากวิถีชีวิตปรับเปลี่ยนไปมีลักษณะต่างคนต่างอยู่ ต้องดิ้นรนทางเศรษฐกิจมากขึ้น ส่งผลต่อความสัมพันธ์ในครอบครัวอ่อนแอลง ปัญหาการหย่าร้างเพิ่มมากขึ้นและมีครอบครัวมากกว่าร้อยละ 40 ไม่มีความสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ ขณะเดียวกันวิถีชีวิตสมัยใหม่มีผลให้ความเชื่อศรัทธาในหลักศาสนาเสื่อมถอย การใช้ประโยชน์จากศาสนสถานซึ่งมีมากกว่า 3 หมื่นแห่งทั่วประเทศและการประกอบกิจทางศาสนาน้อยลงอยู่ในวงแคบและในกลุ่มผู้สูงอายุเป็นหลัก ส่วนสถาบันการศึกษาเปลี่ยนจากในอดีตที่มีสัมพันธ์เชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับสถาบันครอบครัวและสถาบันทางศาสนาเพื่อให้เด็กและเยาวชนมีจริยธรรมและความรู้ในการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคม ปัจจุบันเป็นระบบการศึกษาที่มุ่งเน้นหลักวิชา ให้ความสำคัญกับใบรับรองการศึกษามากกว่าความรู้ที่นำมาปฏิบัติจริง การเรียนการสอนเน้นการท่องจำมากกว่าความเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้ ไม่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของคนในสังคม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) เป็นผลให้การพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจขาดความสมดุลกับการพัฒนาทางด้านจิตใจ จึงก่อให้เกิดเป็นปัญหาทางสังคมตามมา (อรอุมา เจริญสุข, 2552) การแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่ดีของเด็ก จะต้องแก้ไขทันทีเมื่อมีพฤติกรรมที่ไม่ดีเกิดขึ้น ไม่ควรปล่อยให้พฤติกรรมที่ไม่ดีเกิดซ้ำ

แล้วช้าเล่า เพราะการเกิดช้าจะบ่มเพาะให้เกิดเป็นนิสัยและมีผลต่อเด็กไปจนชั่วชีวิต นิสัยเด็กเปลี่ยนได้ โดยที่สามารถเปลี่ยนนิสัยของเด็กได้ในระยะสั้น ๆ (1-3 เดือน) การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมควรเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก โดยเฉพาะเด็ก ๆ ในวัยเรียนเพื่อให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีจิตใจที่สมบูรณ์ ดังที่อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 ในรายการเช้าข่าวข้น เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2553 ว่า ถ้าปลูกฝังให้เด็กเป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรมแล้ว ความเก่งจะตามมาเอง สังคมต้องการคนดี ปัญหาต่าง ๆ ที่พบในปัจจุบันนี้ เกิดจากสังคมมีคนเก่งแล้วไม่มีคุณธรรม คนเก่งจึงก่อปัญหาต่าง ๆ มากมาย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนิสัยเด็กให้เป็นคนดี ผู้บริหารและครูทั้งโรงเรียนต้องร่วมมือกันดำเนินการเปลี่ยนนิสัยที่ไม่ดีของเด็กพร้อมกันทั้งโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง (อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, 2553) สถานศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่จัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สังคมไทยต้องการตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 จึงถือเป็นหน้าที่ที่ต้องสถานศึกษาต้องปลูกฝังหรือส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษา ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาเพื่อให้เด็กและเยาวชนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีของสังคม ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะสร้างและพัฒนา รูปแบบในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้สถานศึกษาอื่นๆ นำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาและบริบทของตนเองต่อไป

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์แก่ผู้เรียนในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาที่เหมาะสมควรเป็นรูปแบบใด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของรูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

ตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตตรวจราชการภาคกลาง (เขตตรวจราชการที่ 1 ประกอบด้วย จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดสระบุรี เขตตรวจราชการที่ 2 ประกอบด้วย จังหวัดชัยนาท จังหวัดลพบุรี จังหวัดสิงห์บุรี และจังหวัดอ่างทอง) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีสุ่ม จังหวัดละ 1 โรงเรียน โดยสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาหรือครูผู้รับผิดชอบการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษา จำนวน 8 คน

ตอนที่ 2 การสร้างและพัฒนารูปแบบที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้เชี่ยวชาญที่ผู้วิจัยกำหนด จำนวน 12 คน

ตอนที่ 3 การศึกษาความเป็นไปได้ของรูปแบบและการนำเสนอรูปแบบ โดยผู้วิจัยได้นำร่างรูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 300 คน และครูผู้รับผิดชอบการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษา จำนวน 300 คน ในเขตตรวจราชการภาคกลาง เป็นผู้ประเมินรูปแบบโดยเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีสุ่มแบบแบ่งชั้นและใช้เครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า ชนิด 5 ตัวเลือก ตามแนวคิดของ Likert การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตตรวจราชการภาคกลาง ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู ส่วนใหญ่คิดว่าปัญหาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสถานศึกษาระดับประถมศึกษามีปัญหาอยู่ในระดับมากและคุณธรรมจริยธรรมที่มีปัญหามาก ได้แก่ 1) ความมีระเบียบวินัย 2) ความขยันหมั่นเพียร 3) ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ 4) การใฝ่เรียนรู้ 5) ความอดทนอดกลั้น 6) การมีจิตอาสาหรือการเสียสละเพื่อส่วนรวม 7) ความกตัญญูต่อบุคคล และ 8) ความซื่อสัตย์สุจริต

2. รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย 1) หลักสูตรแบบกิจกรรม 2) การจัดการเรียนการสอนเชิงพฤติกรรม 3) การจัดกิจกรรมเสริมประเพณีเสริมสร้างความสัมพันธ์ 4) การใช้ต้นแบบทางพฤติกรรม 5) การใช้การเสริมแรงทางบวก 6) การประชาสัมพันธ์โดยใช้บุคคล

รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษา ระดับประถมศึกษา สังกัดสพฐ.

1. การกำหนดหลักการและวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและพัฒนาหลักสูตรแบบกิจกรรม และกำหนด
โครงการพัฒนา

2. โครงสร้างสาระสำคัญที่สอดคล้องกับหลักการบริหารสถานศึกษา 4 งาน ได้แก่
1) งานวิชาการ 2) งานบริหารทั่วไป 3) งานบุคลากร 4) งานงบประมาณ

3. การนำไปสู่การปฏิบัติ
3.1 การสร้างหลักสูตรแบบกิจกรรมเพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามที่
สถานศึกษาต้องการ
3.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเชิงพฤติกรรม/ประสบการณ์ตรง
3.3 จัดกิจกรรมเสริม/พัฒนาผู้เรียน
3.4 การประชาสัมพันธ์โดยใช้บุคคล
3.5 สร้างต้นแบบทางพฤติกรรม
3.6 การเสริมแรงทางบวก

4. การนิเทศติดตามและประเมินผล

เงื่อนไขข้อจำกัด

1. เงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ การบริหารแบบมีส่วนร่วม (บุคลากรในโรงเรียนทุกคนและชุมชน/
ผู้ปกครองต้องร่วมมือกัน) การฝึกกิจกรรมที่ต้องการให้เป็นนิสัยต้องใช้เวลาฝึกต่อเนื่องกันอย่างน้อย
ประมาณ 21-30 วัน มีการนิเทศติดตามและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ ควรกำหนดคุณธรรมไว้เป็น
ส่วนหนึ่งของวิสัยทัศน์ เอกลักษณ์ อัตลักษณ์ และยุทธศาสตร์โรงเรียน มีโครงการรองรับและจัด
งบประมาณสนับสนุนเพียงพอ การประชาสัมพันธ์โดยใช้บุคคลใช้ผ่านสื่อต่างๆ ให้หลากหลายตาม
สภาพและบริบทของสถานศึกษา ใช้รูปแบบนี้สำหรับคุณธรรมจริยธรรม 14 ข้อที่ผู้วิจัยกำหนด
2. เงื่อนไขที่เป็นอุปสรรค ได้แก่ โรงเรียนที่มีนักเรียนนับถือศาสนาอื่นที่ไม่ใช่ศาสนาพุทธต้องปรับ
กิจกรรมให้เหมาะสมแก่ศาสนานั้นๆ

ภาพที่ 1 รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. การศึกษาความเป็นไปได้ของรูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู ในภาพรวมมีความเป็นไปได้ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.29 และ 0.67 ตามลำดับ ถ้าพิจารณารายด้านพบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาที่มีความเป็นไปได้ระดับมาก เรียงตามลำดับมากไปน้อย คือ การใช้การเสริมแรงทางบวก การเรียนการสอนเชิงพฤติกรรม การใช้หลักสูตรแบบกิจกรรม การใช้ต้นแบบทางพฤติกรรม การใช้กิจกรรมเสริมประเภทเสริมสร้างความสัมพันธ์ และการใช้การประชาสัมพันธ์โดยใช้บุคคล ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับ ตามลำดับ

อภิปรายผล

สมควรนำมาอภิปรายผล 3 ประเด็น คือ สภาพปัจจุบันปัญหาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา และความเป็นไปได้ของรูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตตรวจราชการภาคกลาง ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันปัญหาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครู พบว่า ปัญหาคุณธรรมจริยธรรมที่พบในนักเรียนระดับประถมศึกษา ได้แก่ ความมีระเบียบวินัย ความขยันหมั่นเพียร ความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่ การใฝ่เรียนรู้ ความอดทนอดกลั้น การมีจิตอาสาหรือการเสียสละเพื่อส่วนรวม ความกตัญญู กตเวทิตะ และความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการวิจัยเรื่อง รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ของ สุทธิวรรณ และคนอื่นๆ (2550) ที่พบว่า สภาพปัญหาคุณธรรมในสังคมไทยที่เป็นอยู่ ที่มีการประพฤติปฏิบัติอยู่ในระดับต่ำสุด 6 อันดับ คือ ความเสียสละ ความซื่อสัตย์ ความอดทน ความขยันหมั่นเพียร ความรับผิดชอบ และความมีวินัย ซึ่งตรงกับคุณธรรมจริยธรรมตามที่หลักสูตรแกนกลางต้องการให้เกิด ได้แก่ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต การมีจิตอาสา ความรับผิดชอบ และการใฝ่เรียนรู้ และตรงกับที่สำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพทางการศึกษา (สมศ.) กำหนดตัวบ่งชี้ด้านผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรมด้านความกตัญญูกตเวทิตะ และมีจิตสาธารณะ ปัญหาต่าง ๆ ส่วนหนึ่งมาจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป การประกอบอาชีพของผู้ปกครอง และปัญหาครอบครัวแตกแยก และพบว่าการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนบางกิจกรรมช่วยให้นักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมบางอย่างดีขึ้น

2. รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากการจัดกลุ่มสนทนาของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 12 คน ที่มีความรู้ความชำนาญด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านหลักสูตรและการสอน และด้านบริหารการศึกษา ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความเห็นดังนี้ รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาควรประกอบด้วย 1. หลักสูตรแบบกิจกรรม 2. การจัดการเรียนการสอนเชิงพฤติกรรม 3. การจัดกิจกรรมเสริมประเภทเสริมสร้างความสัมพันธ์ 4. การใช้ต้นแบบทาง

พฤติกรรม 5. การใช้การเสริมแรงทางบวก 6. การประชาสัมพันธ์โดยใช้บุคคล ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการวิจัยเรื่อง รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ของ สุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์ และคนอื่นๆ (2550) ที่พบว่า วิธีการที่ควรนำมาใช้ในการส่งเสริมคุณธรรมให้กับสังคม ได้แก่ การเป็นแบบอย่างที่ดีของบุคคลใกล้ชิด หรือบุคคลในชุมชน ได้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้นำ ต้องประพฤติปฏิบัติเป็นตัวอย่างที่ดี การให้การศึกษอบรมการส่งเสริมคุณธรรม ทุกระดับในสถานศึกษา กิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติ หรือการมีส่วนร่วมการส่งเสริมคุณธรรม จัดทำเป็นหลักสูตร การเสริมแรงด้วยการส่งเสริมและให้กำลังใจแก่คนดีมีคุณธรรม การประชาสัมพันธ์แพร่กระจายคุณธรรมด้วยการยกย่องคนดีมีพฤติกรรมให้เป็นต้นแบบแก่คนในสังคม

3. การศึกษาความเป็นไปได้ของรูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากการศึกษาความเป็นไปได้ของรูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตตรวจราชการภาคกลาง ซึ่งประกอบด้วย 1. หลักสูตรแบบกิจกรรม 2. การจัดการเรียนการสอนเชิงพฤติกรรม 3. การจัดกิจกรรมเสริมประเภทเสริมสร้างความสัมพันธ์ 4. การใช้ต้นแบบทางพฤติกรรม 5. การใช้การเสริมแรงทางบวก 6. การประชาสัมพันธ์โดยใช้บุคคล โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 300 โรงเรียน เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 300 คน และครูผู้รับผิดชอบการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในระดับประถมศึกษา จำนวน 300 คน พบว่า รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นในภาพรวม แต่ละองค์ประกอบมีความเป็นไปได้ระดับมาก

ด้านการใช้หลักสูตรแบบกิจกรรม การจัดกิจกรรมเสริมประเภทเสริมสร้างความสัมพันธ์ สามารถใช้ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิมมี่ ทองพิมพ์ (2552) ที่พบว่า การพัฒนาหลักสูตรแบบกิจกรรมสำหรับฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างลักษณะผู้นำที่ดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สามารถพัฒนาคุณลักษณะผู้นำที่ดีของนักเรียน ให้เพิ่มขึ้นได้ และนักเรียนมีความสนใจในการอบรมครั้งนี้มาก ด้านการจัดกิจกรรมเสริมประเภทเสริมสร้างความสัมพันธ์ ช่วยในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนสอดคล้องกับงานวิจัยของศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) (2552) ที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะที่ดีของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ช่วยพัฒนาคุณลักษณะด้านคุณธรรมและกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นการพัฒนาด้านระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความขยันหมั่นเพียร และความมีน้ำใจ ส่วนกิจกรรมด้านสังคมส่วนใหญ่เป็นการพัฒนากิริยามารยาท การมีจิตสาธารณะ (บำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ประหยัดพลังงาน) และการทำงานกลุ่ม กิจกรรมที่มีรูปแบบการณรงค์ขอความร่วมมือประสบความสำเร็จมากที่สุด ด้านการใช้ต้นแบบทางพฤติกรรม และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม สอดคล้องกับสุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์ และศศิกาญจน์ ทวีสุวรรณ (2552) ที่กล่าวว่า การส่งเสริมคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพ ให้กลุ่มเด็ก/เยาวชน ในระบบโรงเรียน คือการเป็นแบบอย่างที่ดี การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และพบว่า ด้านการจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านการใช้การเสริมแรงทางบวก ช่วยส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษา

สอดคล้องกับ ทฤษฎีทางจริยธรรมของ โคลเบิร์ก (Kohlberg, 1981) ที่กล่าวว่า เด็กอายุระหว่าง 7-10 ปี รักษาผลประโยชน์ของตนเป็นใหญ่ เป็นลักษณะของการเห็นความสำคัญและพอใจที่จะประพฤติ ซึ่งเป็นผลให้ตนได้รับรางวัลและสิ่งตอบแทน และคำนึงถึงการได้รับการตอบแทนเป็นหลัก ส่วนด้านการใช้ต้นแบบทางพฤติกรรมและการประชาสัมพันธ์โดยใช้บุคคลสอดคล้องกับทฤษฎีทางจริยธรรมของ โคลเบิร์ก (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553) ที่กล่าวว่า เด็กอายุ 10-13 ปี ต้องการการยอมรับของกลุ่ม การทำตามความคาดหวังของบุคคลที่มีความสำคัญในทัศนะของเด็ก เด็กต้องคล้อยตามการชักจูงของผู้อื่น โดยเฉพาะเพื่อนหรือผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิด พฤติกรรมดีเป็นพฤติกรรมที่กลุ่มหรือคนที่เด็กนับถือเห็นว่าดี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

สถานศึกษาควรนำรูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมไปใช้ส่งเสริมหรือแก้ปัญหาคุณธรรมจริยธรรม อย่างต่อเนื่องตลอดปี รวมทั้งผู้บริหาร และครู ควรเป็นต้นแบบที่ดีในการประพฤติปฏิบัติให้มีคุณธรรมจริยธรรม และยกย่องให้การเสริมแรงทางบวกแก่นักเรียนที่เป็นต้นแบบที่ดีให้กับเพื่อนๆ และน้องๆ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการนำรูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปทำการวิจัยและพัฒนาในสถานศึกษากลุ่มใหม่ โดยดำเนินการตามกระบวนการของรูปแบบอย่างสมบูรณ์ และกำหนดกลุ่มควบคุมเพื่อศึกษาผลการทดลอง

2.2 การวิจัยครั้งนี้ได้นำรูปแบบไปทดลองใช้ จึงควรมีการวิจัยเพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้ และพัฒนาคู่มือการใช้รูปแบบต่อไป

บรรณานุกรม

จิมมี ทองพิมพ์. (2552). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างลักษณะผู้นำที่ดีของนักเรียน

ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ ศษ.ด. (การบริหารการศึกษา). นครราชสีมา:

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.

ตุลย์ ณ ราชดำเนิน. (2554). ข่าวสดออนไลน์ (เลาะเลียบบคลองผดุง) . สืบค้นจาก

<http://www.kroobannok.com>

ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพฯ.

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์

ความรู้ (องค์การมหาชน) (2552). รายงานวิจัยโครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็ก

และเยาวชนไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ศูนย์คุณธรรม.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ

สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554). สืบค้นจาก <http://www.nesdb.go.th>

สุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์ และคนอื่น ๆ. (2550). รายงานการวิจัยเรื่อง รูปแบบการส่งเสริม

คุณธรรมแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.

สุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์ และศศิภาณุจน์ ทวีสุวรรณ. (2552). รายงานการวิจัยเรื่อง การส่งเสริม

คุณธรรมที่มีประสิทธิภาพ: กรณีศึกษากลุ่มเด็ก/เยาวชนและข้าราชการภาครัฐ.

กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.

อรอุมา เจริญสุข. (2552). การพัฒนาโมเดลตัวแปรกำกับที่มีการส่งผ่านสมรรถนะการตัดสินใจ

ทางจริยธรรมและจิตลักษณะตามสถานการณ์ของพฤติกรรมจริยธรรมของนักเรียน:

การประยุกต์ใช้รูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม และทฤษฎี

พัฒนาการทางจริยธรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิธี

วิทยาการวิจัยการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา. (2553). **คุณธรรมนำความรู้.** กรุงเทพฯ: พรีเมียด.

Kohlberg, Lawrence (1981). **Essays on Moral Development, Vol. I: The Philosophy of Moral Development.** San Francisco, CA: Harper & Row.